

[Tom Behnke]

sidste år, havde således en behandlingstid på ca. 2 år, og den yngste af sagerne, dvs. den hurtigst behandlede, havde en sagsbehandlingstid hos selveste ombudsmanden på 13 måneder!

I tamilsagen var ombudsmanden igen ude med riven, selv om han ikke har orden i eget hus. Vi kan konstatere, at der i tamilsagen var en kritik af Direktoratet for Udlændinge og Justitsministeriet over behandlingstider på mellem 7 og 16 måneder, og samtidig kan vi konstatere, at i ombudsmandsinstitutionen er man altså helt oppe på 2 år i sagsbehandlingstid for en enkelt sag.

I forbindelse med ombudsmandens beretning for 1990 og de sager, det har taget mellem 13 måneder og 2 år at behandle i ombudsmandsinstitutionen, har Fremskridtspartiet også fundet, at det burde overvejes, om der i de foreliggende 7 sager er tale om en kvalificeret forsinkelse i ombudsmandsinstitutionen eller almindeligt sløseri. Ombudsmandens undskyldning til Retsudvalget for den lange sagsbehandling af de 7 klagesager vedrørende udlændinges ophold i Danmark er faktisk mere ukvalificeret end de undskyldninger, der kom fra Direktoratet for Udlændinge og fra Justitsministeriet for så vidt angår tamilsagen. På dette sted er det nok værd at erindre to gode gamle ordsprog. Det ene lyder: »Man skal ikke kaste med sten, når man selv bor i et glas-hus.« Og det andet lyder: »Man skal feje for egen dør, før man fejer for andres.«

Det forekommer ligeledes besynderligt, at ombudsmanden rejser land og rige rundt for at undervise i inhabilitetsregler i forbindelse med forvaltningsloven, når han selv er adskillige måneder om at finde ud af inhabilitet i sit eget hus. Desuden er reglerne for inhabilitet vedrørende ombudsmanden jo utrolig magre i forhold til de regler, der gælder for andre offentlige forvaltninger.

Da man den 25. februar 1953 førstebehandlede forslaget til lov om Rigsdagens Ombudsmand, udtalte Julius Bomholt følgende, jf. Folketingstidende sp. 2566:

»For en ordning som den her foreslåede vil meget afhænge af, hvem der vælges til ombudsmand, ja, man kan sige, at ordningen står og falder med personen. Han skal findes inden for kredsen af de højest ansete jurister, han skal i henhold til § 2 have den juridiske uddannelse. Men det er naturligvis den mindste side

af sagen. Spørgsmålet er, hvor meget den pågældende som personlighed rager op over juraen. Her kræves ikke blot en omfattende og alsidig viden, men ro og klarhed i overblikket, kendskab til mennesker, evne til kontakt med mennesker, en fin og fast karakter, som ikke på noget punkt kan udsættes for berettiget angreb; der kræves et menneske, som rummer i sig en myndighed, der gør sig gældende uden ydre virkemidler, et menneske, der tåler den høje placering uden at rokkes en tomme i sit væsen. Der kræves først og fremmest en stor og ægte demokrat; hvor findes han?«

Under samme førstebehandling udtalte Bertel Dahlgaard bl.a., at det drejede sig om »en mand, til hvis retsindighed og upartiskhed tilliden er så grundmuret, at han har autoritet både over for administrationen, lovgivningsmagten og befolkningen.«

Fremskridtspartiet mener ikke, at denne upartiskhed er til stede hos den nuværende ombudsmand, og derfor er tilliden til den nuværende ombudsmand heller ikke til stede, og det samme gælder den beretning, der er afgivet for 1990.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets tekst
vedtoges uden afstemning.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 84:

Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven. (Samfundstjeneste m.v.).

Af justitsministeren (Engell).
(Fremsat 30/10 91).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Dorte Bennedsen (S):

Det er nu 9 år siden, at der på initiativ af den

[Dorte Bennedsen]

socialdemokratiske regering blev indført forsøg med samfundstjeneste, begyndende i Nordjylland og København og i 1985 udvidet til at omfatte hele landet. Hensigten med det forslag, vi i dag har til behandling, er at gøre ordningen permanent på baggrund af de gode erfaringer, man har haft i forsøgsperioden, og når man erindrer sig, at i 1982 var det nok De Konservative, som var de mest skeptiske, kan man jo kun glæde sig over, at partiet har ladet sig belære af erfaringerne, så det nu er en konservativ minister, der foreslår at gøre ordningen permanent.

Socialdemokratiet kan bakke tanken om at lovfæste reglerne om samfundstjeneste op, ligesom vi kan tilslutte os, at der ikke skal gennemføres en væsentlig anden praksis end den, som har udviklet sig i forsøgsperioden, men selv om Socialdemokratiet principielt er enig i hensigten med forslaget, har vi dog en række enkeltheder, vi gerne vil se nærmere på.

Det første punkt, jeg vil nævne, er spørgsmålet om, hvilken placering samfundstjeneste skal have i straffesystemet. I forslaget har ministeren valgt at følge Straffelovrådets flertal. Der kan naturligvis argumenteres for et sådant synspunkt, men i Socialdemokratiet er vi bekymrede for – således som det også kommer frem i Straffelovudvalgets mindretalsudtalelse – at man hermed begiver sig ind på en vej, hvor samfundstjeneste bliver anvendt til skærpelse af betingede domme i stedet for at være et alternativ til frihedsstraf. Det er i hvert fald en udvikling, vi ikke ønsker, og vi vil gerne have lejlighed til at drøfte det nærmere med ministeren.

Forsøgsordningen forudsatte, at tiltalte gav samtykke til dom om samfundstjeneste. Det foreslås nu erstattet af en egnethedsvurdering, men under udvalgsarbejdet vil vi godt børe lidt nærmere i, hvad ministeren egentlig forestiller sig med en egnethedsvurdering. Vi er nemlig af den opfattelse, at en samfundstjenestedom ikke vil have megen mulighed for at fungere efter hensigten, hvis ikke den tiltalte er indstillet på at medvirke, og derfor mener vi heller ikke, at denne sanktion bør anvendes mod den tiltaltes udtrykte ønske.

Taletiden tillader ikke, at alle enkeltheder berøres, og derfor skal jeg blot nævne, at vi også i udvalget gerne vil have lejlighed til at drøfte ministerens negative holdning til den prak-

sis, som er udviklet i Østre Landsret vedrørende voldsforbrydelser og samfundstjeneste. Som bekendt er en række af de domme, Østre Landsret har afsagt, blevet skærpet af Højesteret, og på den baggrund finder vi det rigtigt at give domstolene mulighed for at finde frem til et rimeligt niveau i disse sager og dermed være med til at sikre det vigtigste mål, nemlig at afværge eller i hvert fald udskyde især de unges første møde med en egentlig frihedsstraf. Dermed vil vi også følge rigsadvokatens henstilling – han udtrykte det ganske vist lidt anderledes – om så at sige at spise brød til, inden der tages politiske initiativer til en skærpelse.

En række punkter i loven, f.eks. at spirituskørsel eller nægtelse af værnepligt skal falde uden for det område, hvor samfundstjeneste kan anvendes, er vi enige i, og ligeledes bør der ikke fastsættes en øvre grænse for, hvornår der kan idømmes samfundstjeneste.

Men i spørgsmålet om, hvorvidt en ubetinget frihedsstraf skal kunne kombineres med en betinget dom med samfundstjeneste, må vi erklære vores uenighed med ministeren. Vi vil bestemt ikke udelukke, at det kan være nødvendigt med en strafdeling, f.eks. når det drejer sig om på den ene side en tyverisag og på den anden side en dom for spirituskørsel, men vi kan ikke acceptere, at der i disse tilfælde kan idømmes ubetinget frihedsstraf på helt op til 3 måneder og derefter samfundstjeneste. Vi kan i den forbindelse helt tilslutte os den argumentation, som er kommet til udtryk hos et flertal i Straffelovrådet, nemlig at hensigten med samfundstjeneste vil blive forpasset efter så lang en frihedsstraf.

Hvad angår de ændringer, der gemmer sig under »m.v.«, dvs. ændringer vedrørende industrispionage, tavshedspligt for EF-ansatte, skibskapring, ligestilling mellem §§ 249 og 241 i straffeloven om uagtsomt manddrab og uagtsom legemsbeskadigelse, kan vi tilslutte os de forslag, ministeren har fremlagt.

Vi vil gå ind i et positivt udvalgsarbejde, hvor vi dog gerne vil drøfte en række enkeltheder i lovforslaget.

Helge Adam Møller (KF):

Jeg kan ikke lade være med at komme med en enkelt positiv kommentar til den socialdemokratiske ordfører, der indledte med at glæde sig over, at De Konservative havde ladet sig

[Helge Adam Møller]

belære af erfaringerne fra de sidste 9 år. Det er også rigtigt, og jeg mindes, at for mere end 20 år siden var der en berømt socialdemokrat, en statsminister, der sagde: »Man har et standpunkt, til man tager et nyt.« Det blev han voldsomt skoset for dengang, men i virkeligheden synes jeg, at det var noget af det mest fornuftige, Jens Otto Krag nogen sinde sagde, for det betød jo, at man lytter til andres argumenter, og hvis de er gode nok, lader man sig overbevise, og her er jo et eksempel på det.

Vi er enige, kan jeg forstå, i hovedintentionerne i lovforslaget. Formålet med forslaget er jo, at den forsøgsordning, vi nu har haft i mange år, bliver egentlig lovfæstet, så der kommer faste rammer for noget, der har vist sig at være en succes på de fleste områder.

Lad mig sige om det sidste par forslag, at vi er helt enige i, at kapring af et skib, altså en terroraktion, skal kunne straffes på samme måde, som hvis der var tale om et luftfartøj, og at strafferammen her bør hæves til det maksimale, nemlig fængsel på livstid. Terror kan og vil vi ikke acceptere, og vi må gøre alt, hvad vi kan, for at fortælle mennesker, der overvejer den slags ting, at det straffes hårdt. Med hensyn til, at strafferammen for industrispionage hæves til det dobbelte, synes vi også, det er godt, rigtigt og hensigtsmæssigt.

Og så tilbage til samfundstjenesten, som jo trods alt er det vigtigste. Hvor skal den anvendes? Det gør lovforslaget jo meget ud af, og jeg vil godt komme med nogle enkelte kommentarer forud for den debat, vi siden skal have i Retsudvalget. For De Konservative er det helt klart, at i det altovervejende antal tilfælde skal det være i sager vedrørende berigelseskriminalitet, herunder dokumentfalsk og brugstyveri, den skal anvendes, men ikke ved eksempelvis røveri. Og den skal kun anvendes, hvis gerningsmanden eller -kvinden findes egnet.

Vi er også indforståede med og synes, det er rigtigt, at loven ikke udelukker, at samfundstjeneste kan komme på tale i andre tilfælde end ved tyveri, dokumentfalsk osv., men kun efter en helt individuel bedømmelse. Jeg vil også godt understrege, at hvis vi taler om sager, som har noget med vold, røveri eller narkoforbrydelser at gøre, giver loven jo mulighed for, at man kan anvende samfundstjeneste, men så skal det være helt ekstraordinære undtagelser. Jeg vil godt i den forbindelse nævne,

hvad også den forrige ordfører var inde på, at specielt Østre Landsret i et antal tilfælde har ikenet eller idømt samfundstjeneste, men nogle af disse domme er blevet korrigeret af Højesteret, og det er vi meget tilfredse med.

Lad mig nævne et par sager: I et tilfælde, hvor en mand begik voldtægt mod sin kæreste, som ønskede at bryde forholdet, finder vi det fuldstændig uantageligt, at dette kan klares med samfundstjeneste, og det fandt Højesteret også. Vi finder også, det er helt urimeligt, at en 18-19-årig, som har begået to væbnede røverier, kun får en betinget dom, og da sagen kom for ved Højesteret, ønskede den pågældende enten at få stadfæstet sin betingede dom, alternativt at få den ændret til samfundstjeneste. Vi er også her særdeles tilfredse med, at det blev fastslået af Højesteret, at den slags ting hverken kan eller bør klares med samfundstjeneste. Jeg kunne godt nævne yderligere tilfælde, men de er opregnet i bemærkningerne.

Vi finder det altså afgørende vigtigt, at i den slags sager må der ikke være nogen som helst tvivl om, at det ikke kan klares med et antal timer, hvor man gør et samfundsnyttigt stykke arbejde. Det ville være et galt signal at give til folk, der begår vold eller røveri, at de kan slippe fra det uden at komme i fængsel. Det bør de ikke kunne efter vores mening.

Til sidst ganske kort: Vedrørende nægtelse af civil værnepligt er jeg ganske enig med den socialdemokratiske ordfører. Det må heller ikke være sådan, at hvis man ikke engang vil aftjene sin værnepligt rent civilt uden at komme i nogen som helst forbindelse med de væbnede styrker, kan det konverteres til 240 timers samfundstjeneste, altså 1½ måned, hvor alle andre unge mænd skal have fra 6 til 12 måneders egentlig civil eller militær tjeneste. Her er vi helt enige, som vi for øvrigt også var det på de fleste andre områder.

Inge Dahl-Sørensen (V):

Den væsentligste del af dette lovforslag drejer sig om reglerne i forbindelse med samfundstjeneste, hvorfor jeg primært vil kommentere denne del af forslaget.

Det er en absolut positiv udvikling, samfundet er inde i, når vi kan kombinere kriminalitetsforebyggelse med samfundsøkonomiske besparelser og samtidig få udført nogle praktiske opgaver, der ellers aldrig ville være blevet

[Inge Dahl-Sørensen]

udført. Sådanne fornuftshandlinger er befolkningen generelt absolut tilfreds med at vi får gennemført.

Jeg vil gerne fremføre nogle overordnede betragtninger i tilknytning til de tre hensyn, jeg indledte med.

Forebyggelse af kriminalitet står i ethvert retssamfund øverst på prioritetslisten, og samfundstjeneste i forbindelse med en betinget straf er et middel hertil. En skærpelse af den betingede straf, som ellers stod alene førhen, kan være nyttig for at markere, at en grænse er overtrådt. Vort samfund er inde i en god udvikling, hvor det bliver markeret, hvad vi kan acceptere, og hvad vi ikke kan acceptere. De seneste 20 års frihed til at gøre hvad som helst uden nogen reaktion fra samfundets side opfører gradvis, og i stedet fastsættes nogle rammer, holdninger og normer, vi alle som samfundsborgere må indordne os under.

Derfor vil samfundstjeneste i denne forbindelse kunne anvendes til at markere alvoren i en forseelse, der førhen alene medførte en betinget dom. Det skal ikke være for nemt, en forsyndelse skal ikke kunne passere upåtalte, og ikke mindst den unge førstegangskriminelle skal være klar over, at her er en grænse overtrådt, hvilket samfundet ikke kan acceptere. Dette vil virke meget forebyggende og skal ses i sammenhæng med, at i hjem og skole erstattes friheden til at gøre alt, hvad man vil, ligeledes gradvis af et opdragelsesprincip med frihed under ansvar inden for visse rammer.

På den anden side markerer samfundstjenesten ligeledes, at en ubetinget straf kan mildnes. Dette hilser i lige så velkomment, fordi det muliggør, at specielt de unge slipper for fængselsopholdet og de skadevirkninger, det har. Kan vi få et ungt menneske tilbage på den lige vej uden skader, har vi opnået meget, og forsøgsordningen har netop vist, at det ofte lykkes, fordi den unge ikke taber ansigt, men kan komme tilbage på vejen og blive en almindelig god samfundsborger, hvor alternativet måske ville have været, at den unge kom ud i yderligere kriminalitet og efterfølgende hårde fængselsstraffe.

At den dømte skal acceptere samfundstjenesten, hilser jeg også meget velkomment. Netop det forhold, at der bliver indgået en aftale, og at opfyldelsen af denne aftale er et mål, er pædagogisk meget nødvendigt. Derfor er det også

naturligt, at der i loven tages stilling til vilkårs-overtrædelser. Man skal være klar over, på hvilke betingelser man afsoner sin straf, og muligheden for kombination af samfundstjeneste med såvel betinget som ubetinget straf er god i den forbindelse.

Samtidig bliver vi nødt til at forholde os til økonomien. Det er en kendsgerning, at ventetiden på afsoning af frihedsstraf er blevet væsentligt forkortet, og det er kun godt, at de personer, der skal straffes, kan fængsles straks efter domsafsigelsen. For retsvæsenet er det en billigere ordning som helhed, og dette forhold er derfor også med til at anbefale yderligere brug af samfundstjeneste.

Den tredje betragtning, at vi kan få noget gjort, der ellers ikke var blevet udført, er ligeledes nyttig, og jeg vil opfordre til, at man udviser endnu mere fantasi med hensyn til arten af samfundstjeneste. Selvfølgelig skal vi respektere det overordnede hensyn, at samfundstjeneste ikke må erstatte egentlige arbejdspladser, men mange områder kan komme i betragtning, gerne områder, der er synlige for borgerne og landets gæster, så vi er med til at skabe et endnu bedre og smukkere samfund at leve i. Alt i alt er synergieffekten af disse tre overordnede hensyn, som jeg her har beskæftiget mig med, meget positiv.

Imidlertid er der også et par ting, jeg må tage afstand fra. Der er ikke behov for at lovgive om samfundstjenestens anvendelsesområde, men det betyder naturligvis ikke, at der kan idømmes samfundstjeneste for hvad som helst. Derfor vil jeg gerne pointere, at det kun i ganske få, helt specielle situationer kan accepteres, at volds- og narkotikaforbrydere kan blive idømt samfundstjeneste. Denne frihed til at dømme skal forvaltes meget omhyggeligt og iagttages nøje, og Venstre er enig i det, der er anført på side 13 i bemærkningerne: at Østre Landsrets praksis har været for vidtgående.

Derimod er jeg ikke nervøs for at lempe for anvendelsen af samfundstjeneste i relation til forsyndelser mod færdselsloven, herunder spirituskørsel, ligesom det kan forsvares at idømme samfundstjeneste for økonomiske forbrydelser. Det kræver imidlertid, at samfundstjenesten kombineres med en række øvrige disciplinarmidler, herunder bøder og ubetingede straffe.

Venstre støtter selvsagt det fremsatte lovforslag.

Gert Petersen (SF):

I Socialistisk Folkeparti er vi naturligvis tilfredse med selve den omstændighed, at samfundstjeneste nu indføres som en sanktionsmulighed i straffeloven. Vi har som bekendt hele tiden været tilhængere af princippet, og selv om jeg godt hørte den socialdemokratiske ordfører tage forskud på glæderne, kan jeg heller ikke nære mig for at minde om, at de nuværende regeringspartier gjorde modstand, da den daværende, socialdemokratiske justitsminister i 1982 var så klog, at han startede denne forsøgsordning. Nuvel, vi glæder os over, at man er kommet på bedre tanker; gode ideer slår jo alligevel igennem i den sidste ende.

Men jeg ser alligevel en hestehov stikke frem på adskillige punkter i dette forslag, der nu skal give samfundstjenesten lov hjemmel, for jeg tror, at vore udgangspunkter stadig er noget forskellige. I Socialistisk Folkeparti har vi simpelt hen ikke megen fidus til, at fængselsstraf og indespærring har den store forbedrende virkning på menneskene, og det gælder i ganske særlig grad, når det drejer sig om unge og om lovovertrædelser, der ikke er af voldsomt alvorlig karakter. Her vil vi meget gerne indskrænke brugen af indespærring og finde andre alternative sanktionsmuligheder, men vel at mærke ikke kun sanktioner i ordets snævre forstand, men forholdsregler, der også kan påvirke den pågældende positivt og motivere ham eller hende til fremtidig at afstå fra at begå lovbrud.

Jeg skal gerne medgive, at det fremgår af bemærkningerne, at det også er hovedtanken bag meget af det, som man foreslår. Jeg synes bare ikke, man altid rammer rigtigt, og i hvert fald bevirker denne holdning, at selv om vi overvejende er positive fra vores side – det kan jeg godt sige – har vi altså nogle kritiske bemærkninger til forslaget, også fordi vi mener, at det rummer elementer, som peger i en anden retning end den intention, som ministeren selv giver udtryk for i bemærkningerne.

For det første tror vi, at det vil være klogt at skelne klart mellem betinget straf og samfundstjeneste. Der er tilløb til det i lovforslaget, samfundstjenesten har ligesom ved et kompromis fået sit eget kapitel i straffeloven, men det kan alligevel meget vel medføre, at der opstår et begreb i retning af en skærpet betinget straf. Vi kan se af bemærkningerne, at i

Norge er man gået vejen til ende og har gjort samfundstjeneste til et selvstændigt strafalternativ ved siden af de andre strafformer, og vi synes, det ville være det rigtigste.

For det andet synes vi af samme grund, at det er forkert, at der åbnes mulighed for en prøvetid, der rækker ud over afviklingen af samfundstjenesten, og som jo netop er typisk for den betingede straf.

For det tredje er vi modstandere af, at man rejser mulighed for at koble samfundstjeneste sammen med frihedsberøvelse på op til 3 måneder. Så risikerer man, som det også siges af Straffelovrådets flertal, at den resocialiserende indsats bliver forspildt, og at man ikke opnår formålet.

Endelig er vi klart uenige med ministeren, når han nærmest vil udelukke samfundstjeneste som sanktion, når der er tale om røveri, vold, narkokriminalitet, hærværk osv., hvilket andre ordførere jo også var glade for. Det er i strid med al hidtidig praksis. Det er faktisk sådan, at i forsøgsperioden er over 20 pct. af de samfundstjenestedomme, der er afsagt, faldet i sager af disse kategorier; det fremgår af bemærkningerne. Og netop her skal vi huske på, at det drejer sig om lovovertrædelser, som alligevel ikke ville medføre højere straf end op til 1 års ubetinget fængsel. Jeg er overbevist om, at her kan samfundstjeneste have en langt mere pædagogisk virkning end indespærring, især på de unge, og det synes jeg da er et meget vigtigt formål.

Og jeg er ikke imponeret af Højesteret. Jeg mener ikke, Højesteret er lovgiver i dette land; det er Folketinget, der bestemmer lovgivningen. Når man nævner, som det er sket her, at Højesteret omgjorde en landsretsdom, hvor man kun havde givet samfundstjeneste – herregud, kun samfundstjeneste for voldtægt! – så skal det altså føjes til, at Højesteret kun gav ½ års ubetinget fængselsstraf, altså kun 6 måneder. Mere var det ikke, og det er en helt usædvanlig lav straf for voldtægt. Jeg kender ikke de nærmere omstændigheder, men det må have været dem, der bevirkede, at landsretten valgte at idømme samfundstjeneste.

Jeg skal tilføje, at hvad angår de øvrige ændringsforslag til straffeloven, kan vi stort set støtte dem, dog undtagen den nye affattelse af § 183 a. Naturligvis bør skibskapring sidestilles med flykapring, men vi mener, at man bør

[Gert Petersen]

fastholde strafferammen på maksimum tolv år, af den grund, at vi principielt er imod livstidsstraf.

Endvidere har jeg mine tvivl om, hvorvidt strafferammen for industrispionage skal fordobles netop nu, men det er jeg villig til at diskutere i udvalget; der kan fremføres argumenter for det.

Tom Behnke (FP):

Da jeg læste lovforslaget, studsede jeg lidt over, om fjernelsen af ordet »borgerlig« i straffelovens titel skyldes, at vi har en borgerlig regering, og at man ikke ønskede, at det kun skulle være en straffelov for de borgerlige. Men når man læser videre, opdager man jo, at det har en helt fornuftig betydning, fordi det er således, at man vil ændre, sådan at straffeloven også er gældende for militære forhold.

Det finder vi er helt i orden, men vi kan godt undre os lidt over, at ministeren ikke ved samme lejlighed får ophævet § 1 i den militære straffelov, for det havde jo været mere betryggende, om de forskellige lovgivninger hele tiden var afpasset hinanden.

Samfundstjeneste kan vi godkende, som det er fremlagt her, når vi står over for valget mellem at sende folk i fængsel og dermed have udgifterne til det eller at sende dem på samfundstjeneste, hvor vi dog får lidt ud af deres indsats. Det er imidlertid et valg imellem to onder. Hvorfor skal det komme hele samfundet til gode, at hr. Jensen har stjålet for et par hundrede kroner nede hos købmanden?

I det hele taget kan man spørge, hvorfor det offentlige skal blande sig i den sag, som er et anliggende mellem to private personer. Selvfølgelig kan det offentlige være med til at afgøre sagen, men skal det herefter ikke være muligt, at gerningsmanden bøder sin straf direkte til offeret? Det mener jeg ville være den rigtige måde at gøre det på.

Havde det ikke været langt bedre, om man, specielt i berigelseskriminalitetssagerne, havde lavet en ordning, så gerningsmanden skulle aftjene et vist antal timer hos den bestjålne, sat i forhold til berigelsens størrelse? På den måde får gerningsmanden en straf, offeret får en reel erstatning for sit tab, og de kan begge få et bedre forhold til hinanden. Den præventive virkning vil givet være bedre, for slet ikke at tale om den store effekt af resocialisering.

Det skal naturligvis være muligt for offeret at betakke sig for at få en forbryder ind i sit hjem eller i sin forretning. Men jeg synes, det skulle være en mulighed, der skulle stå åben.

Som nævnt ser vi det som en bedre løsning, at de kriminelle laver et stykke arbejde frem for blot at sidde og være dyre i vores fængsler, når vi taler om berigelseskriminaliteten, men vi kan ikke godkende, at man kan komme på samfundstjeneste, hvis man har udøvet vold hverken af den ene eller den anden art. Det er så grov en krænkelse af et andet individ, at det under ingen omstændigheder skal kunne give samfundstjeneste. Der er ingen tvivl om, at det skal medføre en hårdere sanktion.

Vi er også lidt imod den tendens, der har udviklet sig, når man beskæftiger sig med samfundstjeneste. Det er, som om mange af de job, man bliver sat til, er hobbypræget beskæftigelse; man kan f.eks. få lov til at sidde på en lokalradio og sysle lidt med nogle bånd, eller man kan lave mange andre hyggelige ting. Spørgsmålet er, om det er en belønning, vi skal give den kriminelle, eller det er en straf. Det er vores overbevisning, at der skal være tale om straf, så noget andet produktivt arbejde havde været langt bedre og er langt at foretrække.

Med hensyn til udvidelse af tavshedspligten så den også kan gælde for EF-anliggender, vil vi godt have lov til at undersøge lidt nærmere, hvad det er for sager, og hvem der skal være omfattet af reglerne, men indtil videre ser vi rimelig positivt også på det.

Med hensyn til udvidelse af § 183 og 183 a kan vi ligeledes tilslutte os, at det skal blive lige så kriminelt at kapre et skib som at kapre et fly, og at man skærper deliktet.

En udvidelse af strafferammen for uagtsomt manddrab er ligeledes helt i orden for os. Det er trods alt stadig dommerne, der skal dømme, og det er helt fint, at de får en større margen at arbejde inden for.

Alt i alt kan vi tilsige forslaget en god udvalgsbehandling, selv om vi gerne havde set en udvikling i retning af mere hensyn til offeret end til den kriminelle.

Sluttelig vil jeg tillade mig at udtrykke en vis skuffelse over, at ministeren ikke med det samme, når vi alligevel diskuterer straffeloven, fik udvidet strafferammerne for voldskriminalitet. Der er ingen tvivl om, at det er en kriminalitetsart, der er i stadig stigning, og det er nød-

[Tom Bøhnke]

vendigt for dommerne at have adgang til at udmåle større straffe, hvis vi skal have stoppet den meningsløse vold. Det var egentlig også mit indtryk efter at have læst adskillige udtalelser fra justitsministeren i landets aviser sommeren over, at justitsministeren var enig i det.

Sonja Albrink (CD):

Da tidligere ordførere allerede har kommenteret lovforslaget, vil jeg ikke endnu en gang beskrive, hvad lovforslagets hovedformål er. Jeg vil blot sige, at vi i CD er meget glade for, at ministeren er kommet med dette lovforslag. Vi mener også, at lovforslaget er af en sådan størrelse, at en nærmere drøftelse i udvalget er det, vi har behov for, og dér har vi også nogle spørgsmål til nærmere opklaring.

Jeg vil slutte med at sige, at vi vil gå positivt ind i udvalgsbehandlingen, og vi ser også positivt på lovforslaget.

Niels Helveg Petersen (RV):

Efter radikal opfattelse er det et aldeles udmærket lovforslag, justitsministeren har fremsat. Det bygger jo på Straffelovrådets betænkning og giver altså nu i et nyt kapitel i straffeloven samfundstjeneste sine særlige regler, adskilt fra øvrige regler om betingede domme.

Dette lovforslag bygger på en forsøgsordning, tidligere iværksat – jeg vil sige heldigvis iværksat – og dengang meget omstridt. Det viser jo endnu en gang, at forsøgsordninger er en meget brugbar metode; det er det i disse sammenhænge, også på andre samfundsområder, at man gennemprøver nye ideer og høster nogle erfaringer, før man skrider til den egentlige lovfæstelse, hvis forsøgene falder heldigt ud. Forsøgene med samfundstjeneste er jo faldet heldigt ud, og derfor hilser vi lovforslaget velkommen.

Der er en lang række vigtige enkeltheder i lovforslaget, som jeg ikke ønsker at trække frem her ved første behandling. Udvalget må drøfte forslaget nøje igennem, og der er en lang række spørgsmål, som fortjener at blive uddybet.

Jeg skal slutte med at tilsige lovforslaget som helhed Det Radikale Venstres støtte.

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Jeg skal straks slå fast, at Kristeligt Folkeparti kan støtte forslaget, men jeg synes, at de-

batten her og den debat, der er gået forud, vil bevirke, at vi under udvalgsbehandlingen vil komme ind på mange emner.

Det er rigtigt, som andre ordførere har været inde på, at det er, som om strafferammerne for de forskellige forbrydelser ikke svarer til holdningen i befolkningen. Vi har jo generelt straffet berigelsesforbrydelser hårdere, end man har straffet de forbrydelser, der gik ud over andre mennesker, f.eks. vold.

Når et menneske har begået en eller anden lovovertrædelse, er det vigtigt, at det får en konsekvens, og det gælder, hvad enten man er ung, eller man er ældre. Den konsekvens behøver ikke at være en fængselsstraf, men det skal have en konsekvens. Jeg tror, at det, at man bare giver tiltalefrafald gang på gang, gør, at mange ikke forstår alvoren bag det.

Derfor ser Kristeligt Folkeparti gerne, at man fremover satser meget mere på, at kriminelle handlinger får en konsekvens for gerningsmanden, og det kan jo så i mange tilfælde være samfundstjeneste givet på nogle vilkår, men det er uhyre vigtigt, at de givne vilkår overholdes. Man har haft nogle aftaler med sociale myndigheder, men det har vist sig, at de overhovedet ikke er fulgt op til skade for én part, nemlig den unge. Så vi håber, at man vil følge det op, og hvis man ikke overholder betingelserne, er det klart, at så må en anden straf træde i stedet for.

Man kan diskutere, hvilke forbrydelser og lovovertrædelser der skal give samfundstjeneste. Jeg tror nok, mange er enige i, at der er visse alvorlige forbrydelser, som ikke kan gøre det, men vi skal passe lidt på ordvalget, for ordet vold – eller et andet ord – kan dække over vidt forskellige ting fra en lille ting til en stor, alvorlig ting, og derfor kan man ikke bare sige, at en forbrydelse ikke kan give samfundstjeneste, det må være handlingens art, der afgør det, og dér må dommerne jo absolut være de bedste til at træffe afgørelse.

Derfor kan det godt være rigtigt, at der står i loven, at der er en mulighed for undtagelse – som absolut er en undtagelse – i tilfælde, hvor man nok må bruge ordet vold, men hvor der er så mange formildende omstændigheder, også personens hele psyke, at man kan sige, at her vil samfundstjeneste være en nødvendighed.

Når det gælder strafferammer, ser Kristeligt Folkeparti gerne, at vi får udvidet strafferam-

[Inger Stilling Pedersen]

merne. Jeg har sagt det utallige gange, både her og andre steder, at vi bør have en kategori, der ligger imellem overlagt mord og uagtsomt manddrab – og det gælder f.eks. spritdrab. Ingen får mig til at sige, at det er uoverlagt at tage sin bil, hvis man har en høj promille, og sætte sig bag rattet; det svarer til, at man går med et ladt gevær og håber på ikke at ramme nogen. Derfor bør vi have nogle strafferammer, der er høje nok – hvordan vi får dommerne til at udnytte dem, er en anden sag.

Et andet problem, jeg vil nævne, har med militæret at gøre, og det gælder Jehovas Vidners unge. Vi er nogle, som synes, at det er lidt betænkeligt, at man skal sættes i fængsel for sin tros skyld. Jeg ved godt, at problemet ligger i, at det er umådelig svært at afgrænse, om det er noget, man siger man er, for at slippe billige, eller det virkelig er et trosspørgsmål, så bl.a. udenlandske organisationer vil sige, at her overtræder vi faktisk menneskerettighederne. Jeg kunne godt tænke mig, at vi i udvalget får en drøftelse af, om det er muligt på en eller anden måde at tilgodese, skal vi sige de ægte nægttere, for hvem det virkelig gælder tro og livssyn.

I øvrigt er Kristeligt Folkeparti parat til at gå ind i udvalgsarbejdet og forhåbentlig få en god lov ud af dette lovforslag.

Justitsministeren (Engell):

Jeg vil gerne starte med at sige tak til ordførerne for alle partier, som har givet tilslutning til forslaget. Det synes jeg er meget positivt, og det er et godt udgangspunkt for de drøftelser, som nu skal føres i Folketingets Retsudvalg.

Det kan også skabe en forventning om, at indførelsen af samfundstjeneste som en ny, selvstændig sanktion i straffeloven kommer til at hvile på et bredt politisk grundlag. Det mener jeg er et godt udgangspunkt, når ordningen nu skal fungere på permanent vis.

Samfundstjeneste skal jo, sådan som det også fremgår af forslaget, som hidtil være et alternativ til en ubetinget frihedsstraf, men jeg mener også, det er vigtigt, at vi ikke udelukker domstolene fra at benytte samfundstjeneste i de situationer, hvor en almindelig betinget dom ikke findes tilstrækkelig.

Jeg synes, man kan sige – og det har jo også de fleste af ordførerne været inde på – at den forsøgsordning, der har været gennemført over

en ganske lang årrække, har været vellykket, og derfor er det også tilfredsstillende, at vi nu i straffeloven kan markere sanktionens særlige stilling som en form for betinget dom, der i kraft af arbejdsforpligtelsen adskiller sig fra andre betingede domme.

Lovforslaget bygger jo på den praksis, der har udviklet sig under forsøgsordningen, og der tilsigtes, som det også fremgår af bemærkningerne, ikke gennemført en væsentlig ændret praksis. Man kan sige, at hidtidig praksis stort set har fulgt de intentioner bag forsøgsordningen, som blev lagt frem, og at fremtidig praksis i høj grad kan bygge på den seneste domspraksis fra Højesteret, som jeg mener er et værdifuldt bidrag, nu hvor ordningen skal gøres permanent.

Jeg vil ikke lægge skjul på, at det spørgsmål, der har ligget mig mest på sinde i forbindelse med en lovfæstelse af samfundstjeneste, er at få præciseret sanktionens anvendelsesområde, et spørgsmål, som en række af ordførerne har været inde på. Det er regeringens helt klare opfattelse, at den praksis, der har dannet sig under den lange forsøgsperiode, hvorefter samfundstjenestens absolutte kerneområde er berigelseskriminalitet, bør fortsættes.

Det vil også sige, som både hr. Helge Adam Møller og fru Inge Dahl-Sørensen var inde på, at brug af samfundstjeneste ved de grovere kriminalitetstyper, altså vold, røveri, en række seksualforbrydelser og narkotikasager, kun undtagelsesvis bør finde sted og kun efter en nøje individuel vurdering, hvilket også er helt i tråd med den kurs, som Højesteret har lagt, efter at Straffelovrådet afgav sin betænkning i maj måned i fjor om samfundstjeneste.

Højesterets seneste praksis er gengivet på side 13 i lovforslaget, og heraf fremgår det bl.a., at f.eks. meningsløs gadevold ikke skal kunne udløse samfundstjeneste, men at det i stedet koster en ubetinget fængelsstraf.

Jeg mener, at det er væsentligt, at vi fastholder de retningslinjer, der nu er lagt i Højesterets praksis, som vejledning for fremtidige sager. Jeg har i virkeligheden svært ved at se, at der skulle være nogen tungtvejende argumenter, der taler for at ændre på det, og jeg tror, at det er en vigtig forudsætning for, at der er den forståelse for og opbakning til ordningen, som jo også er vigtig.

[Justitsministeren]

Fru Dorte Bennedsen var inde på flere spørgsmål, og nogle af dem vil jeg vente med, til vi tager hul på udvalgsarbejdet. De hører naturligt til i den sammenhæng, men der var to spørgsmål, som jeg godt vil knytte en kommentar til allerede nu, nemlig dels spørgsmålet om samfundstjenestens indplacering på sanktionsskalaen og dels spørgsmålet om samtykke.

Efter § 62 i lovforslaget kan retten, såfremt en almindelig betinget dom ikke findes tilstrækkelig, afsige betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, hvis tiltalte findes egnet hertil. Man kan sige, at lovforslaget fastholder som forsøgsordning samfundstjenestens tilknytning til den betingede dom, og dom til samfundstjeneste vil derfor også finde sin plads på straffeskalaen mellem den betingede dom, eventuelt med tilsyn eller med andre særlige vilkår efter straffelovens bestemmelser, og den ubetingede frihedsstraf.

Samfundstjenestens område er derfor, som det foreslås i § 62, de tilfælde, hvor en almindelig betinget dom ikke findes tilstrækkelig. Som tilfældet er i dag, må det være domstolernes opgave at vurdere de enkelte tilfælde og træffe valget mellem betinget dom, dom til samfundstjeneste eller en ubetinget frihedsstraf.

Det andet spørgsmål om samtykke har også været behandlet, som fru Dorte Bennedsen var inde på, i Straffelovrådets arbejde. Man har jo i forbindelse med rådets undersøgelser også været inde på, om sanktionen samfundstjeneste er forenelig med internationale konventioner, der behandler arbejde som en menneskeret og sætter grænser for tvang til arbejde.

Den undersøgelse, man har foretaget, er mundet ud i en konklusion om, at internationale forpligtelser, og herunder navnlig Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, ikke nødvendiggør et krav om samtykke til samfundstjeneste, sådan som ordningen foreslås gennemført i Danmark.

Som det også fremgår af betænkningen, delte Straffelovrådet sig jo i to, et flertal på fem og et mindretal på to, med hensyn til spørgsmålet, om et samtykkekrav burde lovfæstes. Justitsministeriet har, som det fremgår af lovforslaget, tiltrådt, at vi ikke ønskede et sådant krav lovfæstet.

I lovforslaget er det fastsat, at tiltalte skal anses for egnet til samfundstjeneste. Jeg har fundet, at det principielt ville være uheldigt, om fastsættelse af en bestemt sanktion skulle bero på et lovmæssigt krav om tiltaltes samtykke; det ville være et samtykkekrav, som ikke kendes i dansk ret i forbindelse med fastsættelse af vilkår i andre betingede domme eller ved fastsættelse af ubetingede sanktioner.

Det, der til gengæld ville være naturligt, ville være, at den tiltalte i forbindelse med den personundersøgelse, som kriminalforsorgen jo foretager, får lejlighed til at tilkendegive sin mening om en eventuel dom til samfundstjeneste, og at tiltaltes holdning indgår i den samlede vurdering, som personundersøgelsen er et udtryk for.

På den anden side er det næppe ønskeligt, at en negativ holdning til samfundstjeneste uafviseligt skulle føre til den konklusion, at den tiltalte er uegnet til samfundstjeneste. Ved at man indsætter egnethedskravet i selve lovteksten, fremhæves det jo, at vurderingen af tiltaltes egnethed til samfundstjeneste skal foretages af retten, og heri ligger også, at det ville være naturligt, at retten ved domsforhandlingen får klarlagt tiltaltes holdning til at udføre ulønnet samfundstjeneste. Det vil altså være med i den forbindelse, og det vil naturligvis være en afgørende forudsætning for dom til samfundstjeneste, at den tiltalte er indforstået hermed, fordi dommen ellers ikke kan gennemføres i praksis, som fru Dorte Bennedsen også var inde på.

Derfor må jeg sige, at det ikke efter min opfattelse kan tillægges særlig betydning, at samtykkekravet er angivet i den folketingsbeslutning, som giver tilslutning til forsøgsordningen. Det er jo netop hensigten med en forsøgsordning, som hr. Niels Helveg Petersen helt rigtigt pegede på i sit indlæg, at man bruger den til at få afklaret, om der er en række forudsætninger, som bør tilvejebringes i et lovforslag, eller om der er ting fra forsøgsordningen, om hvilke man siger: Dem føler vi ikke at vi vil bringe med ind i en permanent lovfastsættelse af en ordning.

Ud over det principielle synspunkt, hvorefter der i dansk ret, som jeg sagde, i almindelighed hverken i loven eller i praksis opstilles krav, der vedrører den tiltaltes holdning, kan det i høj grad også anføres, at spørgsmålet om

[Justitsministeren]

eventuelt at lovfæste samtykkekravet måske nok er lidt af en strid om ord, idet en forudsætning om samtykke almindeligvis kan udledes af reglen om, at tiltalte skal findes egnet til samfundstjeneste. I den sammenhæng vil det naturligt blive aktuelt.

Men ellers var jeg glad for fru Dorte Bennedsens bemærkninger med tilslutning til forslaget.

Hr. Gert Petersen havde nogle betragtninger om, at SF ikke havde tillid til fængsling som sanktionsmiddel. Her er der nok en grundlæggende forskellig opfattelse mellem Socialistisk Folkeparti og regeringen. I øvrigt er det jo heller ikke det, lovforslaget drejer sig om, men om samfundstjeneste.

Hr. Gert Petersen var også inde på spørgsmålet om præciseringen af samfundstjenesten som en selvstændig sanktion. Det mener jeg ligger klart i forslaget, så meget desto mere som det jo får et selvstændigt kapitel i loven.

Spørgsmålet om afgrænsningen af anvendelsesområdet – altså hvilke typer af kriminalitet der kan være tale om – har jeg kommenteret. Jeg tror, at det er vigtigt, at vi ikke låser os fuldstændig fast på anvendelsesområder, men til gengæld er det også vigtigt, at loven indeholder sådanne præciseringer, at den er anvendelig for domstolens praksis.

Hr. Gert Petersen gjorde også en bemærkning om de andre elementer i lovforslaget, herunder det om industrispionage. Jeg tror, at når hr. Gert Petersen får studeret bemærkningerne og jeg også får lejlighed til til udvalget at oversende noget af det materiale, som har været baggrunden for, at det forslag er medtaget, må vi kunne enes herom.

Det, det drejer sig om, hvis jeg skal sige det meget firkantet, er, at vi her lægger en straffesammenfatning for tyveri af oplysninger, af knowhow, af viden, af informationer, som jo i dag er et vigtigt grundlag for en stor del af vore virksomheder. Vi ligestiller det med de straffebestemmelser, der gælder, hvis man stjæler penge eller ejendele eller tilsvarende. Jeg mener, at det er en rigtig ligestilling, så meget desto mere som industrispionage for en del virksomheder vitterlig er et problem.

Hr. Tom Behnke stillede også en række spørgsmål, som jeg mener egner sig til udvalgsbehandling. Jeg er glad for, at Fremskridtspartiet som hovedregel kan støtte forslaget.

Hr. Tom Behnke udtrykte nogen skuffelse over, at der ikke i forslaget var indeholdt bestemmelser om stramminger vedrørende volds-kriminalitet, og dér vil jeg så blot sige til hr. Tom Behnke – det har ikke noget med forslaget her at gøre, men er til hr. Tom Behnkes information – at vi netop har bedt Rigsadvokaten om at igangsætte et studium for at se på, i hvilket omfang man i en række konkrete sager har fulgt op på den lovændring, der blev vedtaget i Folketinget for nogle år siden, og som først nu er ved at slå igennem i domspraksis. Når den undersøgelse er afsluttet, vil jeg tage en drøftelse med Folketinget.

Også en tak til hr. Niels Helveg Petersen, der er enig i det synspunkt, som jeg var inde på før, at det er rigtigt, at man er indstillet på forsøgsordninger og selvfølgelig også bagefter er parat til at sortere i forhold til de resultater, som forsøgsordningerne munder ud i.

Fru Inger Stilling Pedersen gjorde en bemærkning om, at det er vigtigt, at vilkårene overholdes. Det er jeg fuldstændig enig i, og det må anses for en skærpene omstændighed i det omfang, at man både i forhold til samfundstjeneste, men også andre sanktionstyper, ikke lever op til den dom, der afsiges.

Fru Inger Stilling Pedersen stillede et spørgsmål om varetægtsfængsling i forbindelse med spritsager, og hertil skal jeg kun sige, at jeg netop i dag har fået regeringens tilslutning til at fremsætte et sådant forslag, så det kommer, men altså som et selvstændigt lovforslag.

Det sidste spørgsmål, fru Inger Stilling Pedersen var inde på, gjaldt Jehovas Vidner eller andre, som ikke ønsker hverken at gøre militærtjeneste eller civil værnepligt. I betragtning af, at vi i Danmark har en adgang til enten at skulle være soldat, hvis man altså ikke trækker frinummer, eller at yde civil værnepligtstjeneste – det, der populært hedder militærnægter-tjeneste – og når man sammenholder det tidsrum, hvorefter det er muligt at forrette samfundstjeneste, med den tjenestetid, både værnepligtige og civilt værnepligtige har, synes jeg, det ville være meget svært at forklare, hvis man skulle ændre reglerne, som de er i dag. Endvidere mener jeg ikke, at der er nogen konventionsmæssige problemer i den sammenhæng, men det vil jeg selvfølgelig godt vende tilbage til over for udvalget.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg synes, det er vigtigt at præcisere, at anvendelse af samfundstjeneste efter lovforslaget i sager om vold, røveri og narkotikaforbrydelser ikke er udelukket. Det er ikke reglen, og det skal det heller ikke være, men det udelukkes altså ikke, det er overladt til domstolene, og det finder jeg er en rigtig udformning af dette spørgsmål. Det finder jeg anledning til at sige efter at have hørt og tænkt igennem, hvad repræsentanter for Venstre, De Konservative og Fremskridtspartiet har sagt.

Dernæst vil jeg gerne gøre en bemærkning – og det skal være den sidste – om det helt principielle spørgsmål, om anvendelse af samfundstjeneste kan komme på tale over for mennesker, der nægter at gøre værnepligtstjeneste. Det anbefaler jo Straffelovrådet, til gengæld kan ministeren ikke gå ind for det, og jeg forstår, at ministeren har tilslutning fra indenrigsministeren og forsvarsministeren.

Der er jo tale om et vigtigt, principielt problem, og det er et af de spørgsmål, jeg synes udvalget nøje skal tage sig af. Jeg må sige, at umiddelbart ser jeg ingen betænkeligheder ved at følge Straffelovrådets anbefalinger. Jeg kan ikke tro, at det vil være nogen risiko for forsvaret af Danmark, hvis man gik ind på den tanke, og der er noget umiddelbart stødende, som fru Inger Stilling Pedersen også var inde på, ved at fængsle i spørgsmål, hvor der er involveret personlig religiøs tro. Derfor er det en sag, som vi fra radikal side vil følge nøje, og umiddelbart har jeg mest sympati for Straffelovrådets indstilling.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

For flykapringer og uagtsomt manddrab fordobler vi eller mere end fordobler strafferammen med et snuptag, men når vi kommer til at tale om vold, så skal vi have udvalg og kommissioner, der skal arbejde og arbejde, og vi skal se, hvad vi kan finde ud af på området. Men o.k., lad dem så arbejde, men lad det gå hurtigt, for hvis vi ikke ret snart får strammet op på dette, så bliver vi af hensyn til retssikkerheden, af hensyn til samfundet og den orden, vi har i samfundet, nødt til at fremsætte et forslag. Vi kan ikke vente ret meget længere på at

få strammet strafferammerne omkring volds-kriminaliteten.

(Kort bemærkning).

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Det glæder mig, at ministeren kommer med en skærpelse omkring spritkørsel.

Med hensyn til militærnægtere er vi i hvert fald nogle, der synes, at det er urimeligt, at man skal sidde i fængsel for sin tros skyld. Det må være muligt at finde ud af, om det er ægte, f.eks. ved at man er medlem, eller man skaffer underskrifter eller andet om det. I hvert fald bør vi forhindre, at mennesker på grund af en bestemt overbevisning bliver nødt til at gå i fængsel med forbrydere, det kan vi simpelt hen ikke være bekendt. Vi bliver nødt til at drøfte i udvalget, hvad løsningen skal være.

Det er vel et spørgsmål, om man i dag udnytter strafferammerne i voldssager. Det er, som om befolkningen har ét synspunkt og domstolene et andet. Vold er noget modbydeligt noget, og mange betragter det som endnu værre end berigelsesforbrydelser, så vi håber, at vi snart får vedtaget noget på området.

Dorte Bennedsen (S):

Til den debat, der har kørt om værnepligt og religiøse mindretal, her specielt Jehovas Vidner, vil jeg gerne sige, at det heller ikke er en socialdemokratisk holdning, at den type, som fru Inger Stilling Pedersen beskrev, skal fængsles. Vi vil gerne være med til at se på spørgsmålet, men vi er altså indtil videre enig med ministeren i, at civilværnepligten nok ikke skal ind under dette område, men vi er som sagt åbne over for en debat.

Når jeg tager ordet i anden omgang, er det, fordi ministeren understregede, at tyverisager skulle være det absolutte kernepunkt i det område, der dækkes af samfundstjeneste. Heri er Socialdemokratiet enig, men vi vil gerne føje til, at vi mener, at der ud over dette absolutte kernepunkt bør være et spillerum, hvor vi giver domstolene mulighed for at gebærde sig og finde frem til fornuftige løsninger, og at vi finder, at ministerens tilkendegivelser i bemærkningerne nok er for bombastiske.

Ministeren sagde også, at Den Europæiske Menneskerettighedskonvention efter nærmere granskning viser sig ikke at forudsætte, at der kræves samtykke for at idømme samfundstje-

[Dorte Bennedsen]

neste. Jeg håber ikke at blive misforstået, når jeg siger, at det er lidt uinteressant, fordi den omstændighed, at der ikke stilles et samtykkekrav, ikke berører sagens kerne, der er, hvordan denne domstype kan komme til at fungere fornuftigt efter hensigten. Hvis der er en kompakt modvilje, forhindrer det efter vor mening hensigten med denne form for dom. Ministeren sagde, at han syntes, at tiltaltes holdning til samfundstjeneste skal indgå i egnethedsbedømmelsen. Det vil vi gerne drøfte med ministeren.

Ministerens noterede måske, at jeg ikke gav udtryk for, at der ubetinget og i alle sager skal gives samtykke, men vi er lidt bekymret for dette område, hvor vi går fra en forsøgsordning, der har krævet samtykke, til en ordning, hvor man altså ikke ubetinget vil kræve samtykke, og det finder vi væsentligt at få drøftet i udvalget, således at de resultater, vi til sin tid når frem til, også afspejler sig i den betænkning, vi skal afgive, så der ikke bliver råderum for misforståelser.

I fortsættelse af den debat, der har været om, at vilkårene skal overholdes, vil jeg godt sige, at ingen af os vel kan være uenig i, at de vilkår, man idømmes, skal overholdes. Jeg vil godt spørge ministeren, om han ikke kan bekræfte, at kriminalforsorgen faktisk har været meget omhyggelig i det arbejde, den har udført med overholdelsen af dem i de år, forsøgsordningen har fungeret.

Helge Adam Møller (KF):

Jeg vil i anden omgang kun tage et enkelt emne op, og det er det, som specielt Kristeligt Folkeparti og Det Radikale Venstre har været inde på om, hvorvidt aftjening af civil værnepligt kunne erstattes af samfundstjeneste.

Når der i grundlovens § 81 står, at enhver våbenfør mand er forpligtet til med sin person at bidrage til fædrelandets forsvar efter de nærmere bestemmelser, som loven foreskriver, er det helt klart, at loven kan foreskrive, hvad den vil, men det er vel i hvert fald ud fra almindelige og ikkejuridiske betragtninger lidt vanskeligt at se det rimelige i, at den paragraf eksempelvis også kan betyde, at man nøjes med at forrette samfundstjeneste i 6 uger eller 240 timer, når det store flertal af de unge mænd, der findes egnede, normalt forretter tjeneste i de væbnede styrker, søværnet, hæren eller flyve-

våbnet, fra 6 til 12 måneder, og i de fleste tilfælde mellem 9 og 12 måneder. Når vi så samtidig husker på, at vi har indbygget den rimelige og i forhold til mange andre lande ganske progressive ordning, som jeg er helt enig i, at de, der af religiøse eller andre grunde ikke ønsker at bære våben, har mulighed for at forrette deres fulde værnepligtstjeneste med civilt arbejde i f.eks. en børnehave, et fritidshjem, et bibliotek, eller hvor der ellers er muligheder, er det ærlig talt at gøre lidt grin med det store flertal af unge. Jeg ved godt, Straffelovrådet har anbefalet det, men jeg mener, at man her er totalt ude af samklang med det, som det brede flertal af befolkningen og i hvert fald Det Konservative Folkeparti finder rimeligt.

(Kort bemærkning).

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Jeg vil gerne spørge hr. Helge Adam Møller, om han mener, at det er rigtigt, at man skal sættes i fængsel, fordi man tilhører et religiøst trossamfund, hvis grundholdning bygger på, at man ikke skal bære våben. Enten må man altså overskride reglerne i det samfund, man hører til, og træde ud af det eller gå i fængsel.

Det er slet ikke, fordi jeg er enig med Jehovas Vidner; jeg er tværtimod dybt uenig med dem, men det drejer sig simpelt hen om, hvorvidt man skal have den menneskeret i Danmark at kunne have en overbevisning, som altså kan betyde, at man må gå i fængsel for den og sidde blandt forbrydere. Det er et problem for mig, og jeg synes, at vi bør drøfte i udvalget, om vi på nogen måde kan afhjælpe det.

Vi bliver anklaget i andre lande, fordi vi påberåber os trosfrihed, men selv her kan vi ikke løse problemet, der gælder nogle ganske få mennesker, fordi det store flertal vil noget andet.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Fru Inger Stilling Pedersen spurgte mig klart og direkte, om jeg synes, det er rigtigt, at hvis man hverken vil aftjene sin værnepligt militært eller rent civilt, fordi man har en tro eller tilhører et trossamfund, må man i stedet gå i fængsel. Ja, det finder jeg rigtigt!

Gert Petersen (SF):

[Gert Petersen]

Jeg synes også, at vi under udvalgsbehandlingen skal se nøje på spørgsmålet om nægtelse af civil værnepligt, og for mit eget vedkommende hælder jeg i retning af Straffelovrådets indstilling, uden at jeg er 100 pct. afklaret endnu. Det er muligt, mit parti er det, jeg er det ikke selv helt, men jeg hælder helt klart i retning af Straffelovrådets indstilling. Det hænger igen sammen med den betragtning, som nu får betydning for noget andet, nemlig at jeg ikke er enig i det synspunkt, at samfundstjeneste er en særlig mild sanktionsform, men det er, ligesom man skal argumentere ud fra det.

Samfundstjeneste kan kun i helt specielle tilfælde bruges, hvor der er tale om voldsforbrydelser, også selv om der er tale om en voldsforbrydelse, som kun vil give 6 måneders ubetinget fængsel, hvilket ikke er meget for en voldsforbrydelse, men samfundstjeneste kan ikke erstatte disse 6 måneders fængsel.

Betragtningen er, at samfundstjeneste er noget særlig mildt noget, og det tror jeg for det første er forkert. Jeg tror, at samfundstjeneste kan være lige så forpligtende og lige så slidsom som at sidde i fængsel. For det andet tror jeg også, at samfundstjeneste i en række situationer kan have en pædagogisk virkning. Jeg indrømmer, at det naturligvis ikke gælder dem, der nægter at være militærnægtere, men i en række af de andre situationer kan den have en pædagogisk virkning, som fængselsstraffen ikke kan have. Derfor vil jeg godt spørge justitsministeren, hvorfor man ændrer praksis i forhold til forsøgsordningen, når det drejer sig om voldsforbrydelser og lign. Forsøgsordningen var baseret på den arbejdsgruppe, hvis holdning ministeren refererer i bemærkningerne, hvorefter samfundstjeneste skulle anvendes med en vis varsomhed i sager om vold og hærverk, men nu siger justitsministeren, at når det drejer sig om sådanne sager, må samfundstjeneste absolut have undtagelsens karakter, og det er noget andet end en vis varsomhed.

Hvad en vis varsomhed betød, fremgår af statistikken over de domme til samfundstjeneste, som er blevet afsagt, fra forsøgsperioden begyndte, og frem til 31. august 1989. Heraf fremgår, at sager om berigelseskriminalitet udgjorde næsten 74 pct., røveriforsøg er ikke med heri, at 7 pct. af dommene var for røveri, 6 pct. for narkotikaforbrydelser, voldsdomme udgjorde 7 pct. og 6 pct. andre kriminalitetstyper,

f.eks. hærverk, sædelighedsforbrydelser og særlovsovertrædelser. Hvad angår det sidste, er det næsten ingenting; det oplyses senere.

I 26 pct., over en fjerdedel, af de domme, der blev afsagt i forsøgsperioden, blev der idømt samfundstjeneste. Det kalder jeg »med en vis varsomhed«, men jeg kalder det ikke »en absolut undtagelse«. I udvalget skal vi have belyst meget indgående, hvad følgerne har været af disse domme, og omstændighederne omkring dem.

Niels Helveg Petersen (RV):

I anledning af det, som hr. Helge Adam Møller sagde, har jeg lyst til at gøre en principiel bemærkning om mindretalsbeskyttelse. Jeg er enig i, at i denne sag vil det helt overvejende flertal være af hr. Helge Adam Møllers opfattelse. Jeg tror, at næsten alle de unge, der kan komme til at aftjene værnepligt, slet ikke vil finde, at det at gå i fængsel i stedet ligger for, men ejendommeligt nok forholder det sig på en måde sådan, at kravet til den demokratiske tolerance er større, jo mindre det mindretal er, som der kan være tale om.

Jeg synes, at man er nødt til at spørge: Hvilken risiko er der ved at være lidt langmodig i denne sag over for det meget minimale mindretal? Det kan ikke udgøre nogen risiko for forsvaret af land og rige. Jeg synes, man kommer til at skyde gråspurve med meget store kanoner, hvis man gør det til et så vigtigt spørgsmål, når det drejer sig om på en praktisk måde at ordne et problem for et meget lille bitte mindretal.

Justitsministeren (Engell):

Jeg skal gøre det ganske kort og i spørgsmålet om værnepligten erklære mig enig i de synspunkter, som hr. Helge Adam Møller har fremført.

Hr. Niels Helveg Petersen spørger til sidst, hvor stor risikoen er. For det første er det efter min opfattelse et vigtigt principielt spørgsmål, hvilken ligelighed der skal være i værnepligtsbyrden, fordi alene forskellen i den tidsmæssige udmåling af almindelig militær værnepligts-tjeneste, civilt arbejde og samfundstjeneste ville kunne åbne for mange tvivlssituationer, måske endda misbrugssituationer, som kunne give svære afgrænsningsproblemer.

[Justitsministeren]

For det andet, og det er også en bemærkning til fru Inger Stilling Pedersen, er kravet om militær værnepligtstjeneste ikke i Danmark som nogle andre steder ubetinget, forstået på den måde, at hvis man ikke vil være soldat, er der ikke andet alternativ end at afsone. Vi har netop ordningen med civilt arbejde. Man må dog stille sig selv spørgsmålet: Hvilke væsentlige religiøse og holdningsmæssige forskelle kan der være på indholdet af selve tjenesten? Vi har netop den ordning for at tilgodese en række af de holdningsmæssige, principielle synspunkter, som fru Inger Stilling Pedersen gjorde gældende, og derfor mener jeg også, det må være rigtigt, at vi fastholder ordningen, som den er.

Fru Dorte Bennedsen stillede spørgsmålet om samtykke, og det tror jeg decideret egner sig til en grundig drøftelse i udvalget. Som jeg var inde på før, tror jeg i virkeligheden ikke, vi er voldsomt uenige, men det vil jeg godt vende tilbage til. Fru Dorte Bennedsen bad mig også bekræfte, at Direktoratet for Kriminalforsorgen er omhyggeligt, når det sikrer sig overholdelse af vilkår, og det kan jeg fuldt ud bekræfte. Mit svar drejede sig mere om, hvad der ville ske, hvis der alligevel skete en vilkårsovertrædelse. Hertil må man sige, som det også fremgår af forslaget, at der så er tale om en skærpende omstændighed.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op-hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 50:

Forslag til lov om ændring af lov om svangerskabsafbrydelse.

Af Kofod-Svendsen (KRF) m.fl.

(Fremsat 10/10 91).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling**Justitsministeren (Engell):**

Forslaget går ud på, at loven om svangerskabsafbrydelse ændres på tre punkter.

For det første skal adgangen til at foretage abort af lægelige grunde efter den 12. svangerskabsuge og uden samrådstilladelse begrænses, for det andet foreslår man, at sammensætningen af samrådene og ankenævnet ændres, sådan at disse organer udvides med yderligere to medlemmer, og for det tredje foreslår Kristeligt Folkeparti en udvidelse af den obligatoriske vejledning for de abortsøgende kvinder.

Jeg vil godt som indledning slå fast, at der efter min opfattelse ikke er behov for at ændre den gældende lov om svangerskabsafbrydelse.

Før jeg kommenterer de enkelte punkter i forslaget, tror jeg, at det vil være gavnligt at gøre rede for nogle faktiske forhold, som jeg mener at vi skal være opmærksom på, når vi diskuterer disse ting.

I 1990 blev der foretaget 20.500 provokerede aborter. Af disse blev ca. 20.000 foretaget inden udløbet af den 12. svangerskabsuge, og det vil sige inden for det tidsrum, hvor kvinderne har ret til at få foretaget abort. Knap 500 af de provokerede aborter blev efter samrådstilladelse foretaget efter den 12. svangerskabsuge. Samrådet kan f.eks. give tilladelse, såfremt der er fare for, at barnet vil få en alvorlig legemlig eller sjælelig lidelse.

Endelig blev der i 1990 uden samrådstilladelse foretaget 15 abortindgreb efter 12. svangerskabsuge.

Med hensyn til det første punkt i forslaget om begrænsning i adgangen til at foretage en abort af lægelige grunde efter den 12. svangerskabsuge er det således, at lægerne i dag uden samrådstilladelse kan tillade abort, hvis indgrebet er nødvendigt for at afværge fare for kvindens liv eller for en alvorlig forringelse af hendes legemlige eller sjælelige helbred og denne fare udelukkende og ganske overvejende er lægeligt begrundet. Kristeligt Folkeparti vil begrænse denne ret, således at lægerne kun kan imødekomme en kvindes ønske om abort efter 12. svangerskabsuge i det tilfælde, hvor